

MESINIK

MESINDUSE INFOLEHT

nr 2 (94) aprill 2016

- Eesti mesinike kokkusaamine Olustveres
- COLOSS küsimustik
- Aleksander Kilk. Kokkuvõte Dmitri Rahmatulini loengust
- Antu Rohtla. Mõtteid mesilaste aretusest
- Mart Kullamaa, Tago Holsting. EPBA
- Jaanus Järva. Beecom 2016

ESIMEHE VEERG

Mesilaste pikk talv, mis kestis tubli pool aastat, on sedakorda jälle seljataha jäänud. Nüüd on mesinikul aeg n.-ö. tibus üle lugeda ja uue mesindussuve suunas hoog üles võtta. Mõistagi teeb meele morniks, kui osa mesilasperedest ikkagi läbi talve kevadesse ei jõudnud. Oli see siis varroatoosi ja viiruste või pestitsiidide järelmõju või võtsid nügised-rähnid mesilastarudele rüüsteretke ette, kahju on ikkagi kahju. Siiski näib, et seljataha jäänud talv ei ole mesilasi väga karmi käega kohelnud ja talvekaod jäävad keskmiselt ehk 10-15% vahele.

Igal kevadel vaatavad mesinikud oma meelao seisu üle, et hinnata, kas laos on uue hooaja meesaagi jaoks ikka piisavalt ruumi. Tänavu ilmselt seda muret ei ole, et eelmise aasta meesaaki ülemäära palju müümata oleks jäänud. Eelmisel suvel levis meestjate seas kumu, et 2015. a. meesaak kujuneb kesiseks, ja selle tõttu oli suvel ja sügisel meestu vastu tavalisest kõrgem huvi. Nõnda sai mõnel mesinikul kogu meesaak juba jõuludeks või varemgi müüdnud ja tuli naabermesinikult abi paluda. Mesiniku jutule tulnud meestu sooviga püsikliendile ei-ütlemine on mõistagi riskantne – võib-olla leiab ta endale uue ihumesiniku ja unustab vana meesuhete?

Selles valguses on võib-olla põhjendatud nende mesinike arvamus, kes soovivad jätta eelmise aasta meesaagist 15-20% müümata ja hoida see järgmise sügise müügivaruks. Ikka selleks, et kindlustada end järgneva mesindushooaja võimaliku kesise saagi või ikalduse vastu. Jahedas hoiuruumis või keldris meenõusid säilitades ei juhtu aastaga

mee kvaliteedis kuigi märgatavat muutust. Kuid teisest küljest tähendab sellise laovaru loomine jooksva müügi mahuga ja arenguks vajaliku vaba raha hulga vähenemist. Selline mesiniku otsus on valikute küsimus.

Mesinike üks murekohti on taimekaitsevahendite järjest laialdasem kasutamine, mis on mesilastele sageli ohtlik ja mõnikord lausa tappev. Eesti mesindusorganisatsioonid tegid Maaeluministeeriumile ja Riigikogule taimekaitseasutuste muudatusettepanekud, millega soovime nii mesilastele kui inimestele ja keskkonnale pestitsiidivabamat tulevikku. Ühe ettepanekuna soovitame tugevasti piirata või lõpetada umbrohutõrje glüfosaadiga, mis võib teadlaste hinnangul põhjustada inimestel vähkkasvaja. Glüfosaadil on öietolmu või nektariga tarru sattudes ka mesilashauet kahjustav ja mesilaste eluiga lühendav toime.

Praegu arutatakse glüfosaadi keelustamise teemat ka Euroopa Komisjonis ja Parlamendis. Euroopa Komisjon kavandaks glüfosaadi kasutamise lõpetamist 15 aasta pärast. Euroopa Parlamendi erinevad grupeeringud annaksid selleks aega kas 5 või maksimaalselt 10 aastat. Eks näis, millises tähtjas Euroopas kokku lepitakse. Samas on glüfosaadi kasutamine mitmes riigis juba praegu erasikutele keelatud ja professionaalsetele kasutajatele piiratud. Miks ei võiks ka Eesti astuda selliste pestitsiidivabamat keskkonda hindavate riikide hulka?

Mesinduses juhtub aeg-ajalt konfliktseid olukordi kas näiteks mesinike ja põllumeeste vahel, naabrussuhetes või ka mesinikel

omavahel. Kuidas neid situatsioone parimal viisil lahendada? Hiljuti juhtusin kuulama arutelu kahest erinevatest lähenemisest konfliktide lahendamiseks ja heastamiseks. Need tuginevad vastavalt kas karistava või taastava õiguse põhimõtetele. Karistav õigus on meie tänapäevase seadusandluse aluseks. Konflikti uurides hinnatakse, kas on toimunud süüline tegu ning kes on süüdi, et määrata süüdlasele seejärel karistus.

Taastava õiguse põhimõtteid on kasutatud inimkonna minevikus ja kasutatakse praegugi veel mõne loodusrahva poolt. Konflikti käsitlemine on suunatud lepitava ja hüvitava lahenduse otsimisele. Sealjuures hinnatakse, milline oli kahju ja kes oli kahjukannataja ning kuidas temale tekitatud kahju hüvitada. Robustne näide: mesiniku sulane sõidab jalgrattaga, naabrimees müksab teda autoga möödasõidul, sulane kukub ja saab haiget ning peab seejärel mõne päeva voodis kosuma. Kuna mesinikul on oma tööd tehes abilist vaja, siis peab naabrimees mesila tööde tegemisel sulast tasuta asendama, kuni see terveneb. Nõnda heastab ta enda poolt mesiniku suhtes tekitatud kahju.

Väärrib kaalumist, kas eelistaksime konflikti lahendamisel karistavat või heastavat lähenemist. Arvan siiski, et nii mesinduses kui igapäevases elus oleks veelgi õigem eelistada konfliktide vältimist ja sõbralikel ning üksteise huve arvestavatel kokkulepetel tuginevaid suhteid. Nii mesinikele kui mesilastele konfliktivaba ja meerohkete mesinduskavadet ja –suve soovides

Aleksander Kilk

TEGEVJUHI VEERG

EMLi üldkoosolek ja kevadine teabepäev

Traditsiooniliselt toimus kevadine üldkoosolek märtsikuus ja sel korral laupäeval, 26. märtsil Tallinnas hotelli Dzingel konverentsisaalis. Koosolek oli konstruktiivne, sest kavas oli vaid majandusaasta aruande ja revisjonikomisjoni aruande kinnitamine. See sai ka tehtud. Ning alates kohvipausist algas päeva see osa, mida kõik kokkulepitud mesinikud kõige rohkem ka ootasid. Osalejaid oli ligikond sada inimest.

Saali ette astus külalislektor Dmitri Rahmatulin Valgevenest. Ja juttu jätkus ja jätkus, ja oleks jätkunud veel kauemaks, kuid kui oli ületatud juba terve tund, siis olin sunnitud teabepäeva lõpetama. Me olime algselt plaaninud, et teabepäev kestab kuni kella 17-ni, kuid kella kukkudes ei ilmutanud keegi äramineku soovi. See oli väga üllatav, ja meeldivalt üllatav, kuid siiski astusin kell 18.00 rahva ette ja olin sunnitud loengu lõpetama. Oleksin ma seda varem teadnud, siis oleks saanud teabepäeva ka paar tundi pikemaks planeerida. Olin harjunud eelnevate teabepäevade kogemusega, kus paljud tavapärast enne lõppu või siis viimasel seljasirutuspausil lahkuvad. Seekord siis teistmoodi. Ja hea oli vaadata, kuidas enamusel olid paberid-pastakad näpu vahel, et pidevalt märkusi ja infot talletada. Meie metsamesinik Ülo Lippa ja ka teine tubli filmimees, Jüri Lugus, filmisid loengut. Loodame, et sügiseks on neil filmid valmis ja soovi korral saate nende käest neid endale soetada.

Meie külalisele meeldis väga oma teadmiste levitamine meie mesinikele. Algul ta kartis. Kui me käisime aasta tagasi Valgevenes ja seal temaga kohtusime, siis oli

tal jäänud mulje, et eestlased on sellised tuimalt tagasihoidlikud ja ei kipu midagi küsima. Nüüd ei jõudnud ta küsimustele vastata ja kui aus olla, ega me seal Valgeveneski nii tuimalt ja tagasihoidlikult ei esinenud. Aga ta käib esinemas mitmel pool, ju ajas meid kellegagi segamini.

Samuti meeldis talle Tallinn. Kuna ta sai meie juures olla veel järgmise päeva õhtuni, tegi Anna Aunap talle ka põhjaliku ekskursiooni Tallinnas ja selle ümbruses. Meie töögrupp kohtus temaga ka pärast loengut ja arutas tulevase plaane. Eesti Mesinike Liidul ja Valgevene Mesinike Liidul on sõlmitud koostööleping. Samuti oleme heades koostöösuhetes Valgevene teise mesinike organisatsiooniga “Bortnik”, ning Dmitri Rahmatulin on Valgevenes üks tuntumaid mesinikke.

EML ja Facebook

Oleme nüüd varsti juba pool aastat “pildiseinal”, nagu Facebooki kohta öeldakse. Ei saanud enam sellest kõrvale jääda, kuna ministeeriumidki saavad oma teateid selle kaudu. Kui see on üks sotsiaalse suhtlemise allikaks, osaleme siis ka selles. Kui tunned huvi ja sul on FB-konto, siis pane otsingusse: Eesti Mesinike Liit ja meie leht avanebki. Oleme tänulikud, kui jagad seda lehte, et meie info ikka rohkem leviks. Anname lühiteateid nii Facebooki kui meie ametliku kodulehe www.mesinikeliiit.ee kaudu.

Õppesõidud piiri taha mesilatesse. Sel aastal tegin valearvestuse. Kevadel ei saa ega tohi mesinikele pika kestvusega õppereise planeerida, mistõttu Tšehhima gruppi ei täitunud ning jätsime sõidu ära.

14.-17. mail õppereis Leedu mesilatesse (6 erinevat mesilast, suur mesindustarvikute kauplus ja väiksem mesinduspoed, koolitajateks bussis Maire Valtin, Aleksander Kilk ja suure tõenäosusega ka Antu Rohtla).

23. septembrist alates on aga plaan sõita tutvuma **Sloveenia-Horvaatia** mesindusega. Selle täpsem kava on valmimisel, kuid juba käib hoogsalt bussikohtade broneerimine. Huvilistel palun minuga ühendust võtta.

Soovime saada eelinfot ka selle kohta, kas korraldada selgi aastal **juulikuus Soome reis**. Oleme plaaninud seda Karjala suunas koos päevase põikega ka Viiburisse. Kui see mõte tundub ka teile põnev, andke teada, sest maikuus tahame teha lõpliku otsuse, kas minna või mitte.

Mesinikud tahavad ju puhata ka ning osaleda lihtsalt põnevatel koosviibimistel. Sel aastal toimub kindlasti traditsiooniliselt minek **Leedu mesindusfestivalile**, mis sel korral on juubelihõnguline ja toimub 40. korda. Kuupäevadeks on **5.-7. august**. Enne seda toimub **juulikuu 3. nädalavahetusel Läti mesindusfestival**, kuhu me veel siiani suurema seltskonnaga pole jõudnud. Kui oleks soovi sinna koos minna, andke märku. Toimub see Sigulda ja Cesise vahel.

Keda aga huvitab **Gotlandi saar**, siis on võimalik tulla koos minuga seda juunikuus külastama. Planeeritud sõit on **14.-19. juunil**. Gotlandil mesindust palju ei ole, aga tutvume seal muu eluolu ja Gotlandi vaatamisväärsustega. Minuga koos on ka mesinikud Mari-Ann ja tema abikaasa William Rootsist, seega keeleoskusega me hätta ei jää. Gotlandi mesinikud kahjuks muud keelt kui rootsi keelt eriti rääkida ei taha.

Õppesõitudele on oodatud kõik, olenemata organisatsiooni kuuluvusest.

20. mai – mesilase kaitse päev
Teadaolevalt on 20. mai kuulutatud rahvusvaheliseks mesilase kaitse päevaks. Mõtlesime, et see on just õige päev, mil hakata mesilast rohkem tutvustama ka päris väikestele ehk lasteaiastele. Kuna Eestis on 8 Mesimummi-nimelist lasteaeda ja üks Mesipuu-lasteaed, siis võtsime nendega pilootprojekti raames ühendust. Kõik lasteaiad olid tulevase koostöö üle rõõmsad. Ja nüüd ongi mul abiks ka

mesinikud, kes sel päeval lähevad lasteaedadesse ja räägivad mesilastest. Kõik see toimub hetkel n.-ö. ühiskondlikus korras ja ilma iga-suguse projektirahastusest – ehk ongi suurepärase näide sellest, et mõnikord on kõige rohkem vaja lihtsalt head tahet.

EMLi suvepäev ja mesinikele suvine teabepäev
toimuvad 29.-30. juulil Haapsalus. Suvepäeva osa on planeeritud 29. juulile. Meil on Päeva Villas 37 kohta, aga loomulikult saab majutuse leida ka iseseisvalt ja meie tegevustes ikkagi kaasa lüüa.

KOHTUSID MESINDUSORGANISATSIOONIDE ESINDAJAD

Pühapäeval, 24.aprillil kohtusid Olustveres Eesti Mesinike Liidu kutsel paljude mesindusorganisatsioonide esindajad, et arutada läbi Eesti mesinduse SWOT (tugevused, nõrkused, ohud, võimalused) ja vajadus pikaajalise arengukava järele. Eesmärgiks seati selline arengukava, mis oleks aluseks mesinduse riiklikule arengukavale ning mille täitmisel mesindussektor ja ametkonnad teeksid kavakohast koostööd. EML koostas juba aastateks 1999-2006 sellise kava, mis anti toona ka põllumajandusministeeriumile üle. Vahepealsed aastad on läinud lühiajaliste tegevuskavade ja mesindusprogrammide tähe all.

Kohtumisel osales 25 inimest kõigist üle-eestilistest mesindusorganisatsioonidest ja mitmetest suurematest piirkondlikest mesinike seltsidest. Üleriiklikest organisatsioonidest olid esindatud Eesti Mesinike Liit (EML), Eesti Kutseliste Mesinike Ühing (EKMÜ), Eesti Meetootjate Ühendus (EMÜ) ja Eesti Tõuaretajate Selts (ETS). Piir- ja

maakondlikest organisatsioonidest olid esindatud Tallinn, Harjumaa, Saaremaa, Tartu, Põltsamaa, Pärnu, Harjumaa, Elva, Viljandimaa ja Põlvamaa.

Päeva juhtis Erki Naumanis, ja arutelu kujunes konstruktiivseks. Arutati läbi erinevate organisatsioonide eelnevalt koostatud Eesti mesinduse hetkeseisu SWOT-analüüsid ja koostati nende alusel kohapeal koond-SWOT, mida edasi täiendada ja täpsustada. Arutati Eesti mesinduse arengukava struktuuri üle.

Moodustati koordineeriv (keskne) tööühm, milles on kõigi suuremate mesindusorganisatsioonide esindajad ja mis hakkab tegelema etapiviisi programmi koostamise koordineerimisega, kaasates organisatsioone ja vabatahtlikke. Töögrupi põhituumikuisse kuuluvad Aleksander Kilk, Antu Rohtla ja Aado Oherd (EML), Erki Naumanis (EML ja TMS) Tago Holsting (EKMÜ), Mart Kullamaa (EKMÜ ja EMK), Marje Riis (SMÜ ja EML), Andres Lilleste (Pärnumaa MS ja EML).

Suvepäevade tegevuskava valmib juunikuus, kuid ööbimiskohtade broneerimine on juba avatud. Kõik head mõtted tegevuskava planeerimisel on oodatud, kuid kindlasti toimub arutelu mesinduse arengukava teemal. EMLi suvepäevast on oodatud osa võtma lisaks liikmetele ka teised huvilised ja eelkõige liikmete pereliikmed.

Ilusat kevadet kõigile!

Marianne Rosenfeld,
EMLi tegevjuht
50 29 006
mesilaspere@gmail.com

Aitavate jõududena on arvestatavad Vello Randmäe (Põltsamaa MS), Jaanus Tull (EKMÜ, EMTS, TÜ EMÜ), Aivar Raudmets (SMÜ, EKMÜ, EMTS), Ulvi Ajalik (Põltsamaa MS ja EML), Maarika Puusepp ja Madis Mutso (EMÜ). Kindlasti kaasatakse võimaluse korral Riigikogu mesilaste kaitse töögrupi liikmed Rein Ratas, Mark Soosaar ja Peeter Ernits.

Töögrupi koordineerimise ülesanne jäi Erki Naumanise õlule.

Koostati arengukava väljatöötamise esialgne ajakava. Loodame, et selle ühistes huvides koostatava arengukava tegemisel löövad üksmeeles kaasa kõik organisatsioonid.

Loodetavasti jõuame oktoobri lõpuks valmis arengukava tööversiooni, mida tutvustame kõigile mesinikele, et saada tagasisidet ja võimalikke ettepanekuid.

Kõik ettepanekud palume esitada töögrupi juhile Erkile: enaumanis@gmail.com.

EML

EUROOPA KUTSELISTE MESINIKE ÜHINGU (EPBA) AASTAKOOSOLEK MALMÖS 9.-10. märtsil 2016

Koosolek kestis kokku kaks päeva ja toimus vahetult enne Beecome 2016 konverentsi/messi. Messi esimesi märke nägime vahetult enne rongile minekut. Kahju, et seekord polnud võimalik ka konverentsile jääda.

Koosolek avati traditsiooniliselt liikmesriikide mesindusmaastiku situatsioonide kirjeldusega, milles iga riik tegi möödunud mesindusaasta kokkuvõtte ja tõstatas täiendavaid küsimusi, millele soovib läbi EPBA lahendusi leida. Liikmed kirjeldasid käimasolevaid uuringuid, eelmise aasta meesaake ning olukorda meeturul. Mõned liikmesorganisatsioonid tõid välja ka statistikat võltsitud Hiina meest turul, mis oli koosoleku kavas ka eraldi päevakorrapunktina.

EPBA president Walter Haefeker käsitles oma aruandes nii organisatsiooni kõõgipoolt kui ka Euroopa mesindusalast seadusandlust ning seda mõjutavaid tegureid. Ta esitas liikmesorganisatsioonidele üleskutse toetada organisatsiooni Bee Life tegevust, mis on sisuliselt ainus alaline mesinike ja mesinduse esindaja Brüsselis. EPBA ise suhteliselt väikese eelarve ja piiratud võimega organisatsioon, mille suursponsoriks on Saksamaa Mesinike Liit, ent rahalistest vahenditest enam on puudus inimressursist.

Omaette aruteluteemaks olid riiklikud mesindusprogrammid. Need on riigiti väga erinevad ja, nagu arutelu käigus selgus, ei vasta need kusagil kutseliste mesinike huvidele. Lepiti kokku, et ülejäämise programmiperioodi (2019-2022) ettevalmistusajaks koostatakse EPBA ühine nägemus, milline mesindusprogramm töötaks ka mesinduse kui

elukutse ja tootmisharu kasuks. Mesindusprogrammide uus rahastamisperiood saab põhinema registreeritud mesilasperede arvul ning kuna paljudes riikides pole vastavaid meetodeid veel välja töötatud, siis vahetati ideid ja kogemusi ka selles küsimuses. Tutvustasime Eesti PRIA-rakendust ja andsime sellele omalt poolt hea hinde.

Koosoleku aukülaline, Apimondia president Phil McCabe, tutvustas mõningaid Apimondia arengu- ja tegevussuundi. Pikemalt arutleti selle üle, milles Apimondial ja EPBA on koostööperspektiivi. Üheks selliseks on mesilase genoomi autoriõiguste kaitsmine. Nii jaburalt kui see ka ei kõla, kulub mitmetel väga olulistel organisatsioonidel sellise pealtnäha lihtsa ja enesestmõistetava küsimuse peale palju energiat ja töötunde. Taustaks olgu vaid öeldud, et mõnel suur korporatsioonil on huvi arendada geneetiliselt muundatud mesilast, keda endastmõistetavalt tahetakse ka patenteerida. Genoomi põhjaks võetakse muidugi täiesti harilik mesilane, kelle genoomi võib aga lugeda kollektiivse aretustöö tulemuseks. Kui mingi väikese muutusega mesilase genoom ära patenteeritakse, võib sellest mesindussektorile globaalselt tuleneda üsna suuri ja ootamatuid riske.

Kahe päeva jooksul arutati üsna põhjalikult veel mitmeid keerukaid probleeme, leheruumi nappuse tõttu piirdume vaid teemade loeteluga. Mõnes liikmesriigis on tõsiselt probleemiks GMO-õietolmu saastega mesi, mida ei tohi Euroopas vastava sildistusega turustada. Väga suur ja väärteline teema on ka meeturu

probleemistik. Peamiselt puudutab see Hiina võltsitud mee suurt sissevoolu Euroopasse, aga ka Ukrainast Ungarisse toodud kahtlase päritoluga mett. Nimelt tegi EU Ukrainale poliitilise situatsiooni valguses erandi, lubades importida tollimaksuvabalt põllumajandussaadusi, sh 5000 tonni mett. Mõnede allikate kohaselt imporditi see mesi omakorda Hiinast, mistõttu järgmiste taoliste erandite võimalikkus on murettekitav. Hiina mesi on täiesti omaette teema: EPBA presidendi andmetel soovivad suured Hiina poeketid importida mett Euroopast, kuna nad teavad ise väga hästi, kuidas valmib sealne kohalik "mesi".

Teemade valikus oli põhjalikumalt loomulikult ka taimekaitse, selle regulatsioonid ja arengud. Lisaks enam-vähem traditsiooniks saanud erinevate keemiliste vahendite omadustele oli arutelu all ka nn. digitaalne taimekaitse e. põllurobotid, kes hävitavad umbrohtu mehaaniliselt, ja moodsad, tolmeldajatele soodsamad meetodid keemiliste taimekaitsevahendite põldudele levitamiseks – taimede vaele, allapoole õite tasapinda ulatuvad pihustid (*dropleg nozzle*).

Teisel päeval võeti ette väikese tarumardika situatsiooni kirjeldus ja kavandatav strateegia koostööks valitsusasutustega. Samuti arutasime läbi aasia herilase (*Vespa velutina*) probleemistiku, mis seni puudutab teravalt vaid Prantsusmaad, Portugali ja Hispaaniat, kuid selle putuka leviala laieneb jõudsalt.

Traditsioonilise blokina oli päevakavas loomulikult ka varroatoosi-strateegia, mis puudutab erinevate tõrjevahendite ning toi-

meainete võrdlust ja uuringuid ning uute ravimite kättesaadavuse parandamist.

Eraldi tasub välja tuua veel teise küllalise Ethienne Bruneau' (Bee Life) kokkuvõtte Euroopa Komisjoni toiduvõltsimise uuringu raames tehtud meeturu uuringust, mille lõplikud tulemused peaksid tulema juunis, ent mille esialgsed andmed

lubavad oletada, et kuni 30% Euroopa turul olevast meest on erinevad võltsingud.

Lõpetuseks tegid ettekan- de Malta Ülikooli doktorandid, kes arendavad mee geograafilise päritolu analüüsimise meetodit, mis on töötatud välja oliiviõli võltsingute avastamise meetodi baasil. Selleks koguvad nad mee- proove üle Euroopa, ja edu korral

BEECOME 2016

Seekordne Beecome toimus 11.-13. märtsini Rootsis Malmös. Kongressi tööpealkirjaks oli valitud "Mesindus jätkusuutliku tuleviku heaks". Lisaks konve- rentsile sai nautida ka mesindus- tarvete messi, kus olid esindatud kõik Euroopa suuremad inven- taritootjad.

Konverentsil oli huvitavaid ettekandeid, kuid kuna tegevus toimus paralleelselt neljas saalis, ei olnud võimalik kõikidest osa võtta. Selletõttu pidin tegema enda jaoks valiku. Sõelale jäid teemad, mis puudutasid aretust, emade- kasvatust ja mesilaste bioloogiat. Lektorite nimekiri oli muljet- avaldav: Keith Delaplane, Susan Cobey, Geoff Williams, Matthew Webster jne. Samuti oli esine- jate seas sellel aastal Olustveres EKMÜ koolitusel loengut pida- nud Dalial Freitak, kes andis üle- vaate Ameerika haudmemädani- ku vaktsiini väljatöötamisest.

Mitmes ettekandes puudutati varroaressistentsete mesilaste are- tuse teemat, millest koorus välja huvitav pilt. Tegemist on mesi- lastega, kellel on arenenud tugev hügieenikäitumine, mistõttu nad hoiavad oma kaaslased, taru ja ka haudme varroalestast puhtana. Tõsi, viimane tähendab eelkõige madalat lestasuse taset, kuid mitte lestavaba keskkonda. Sarnast käi-

tumist kohtab näiteks ka afrika- niseerunud mesilaste seas, kelle jaoks varroalest ei ole probleem. Nii Uues kui ka Vanas Maailmas leidub päris mitmeid ülalmainitud mesilasliine ning neid on võima- lik isegi osta. Kui nüüd kellelgi tekib idee oma tootmismesilas mesilasemad varroaressistentsete mesilasemade vastu välja vaheta- da ning hoida sellega kokku ravi- kulude pealt, siis ei tasuks sellega kiirustada. Esiteks on antud mesi- lasemad küllaltki soolase hinnaga ja teiseks ei sobi antud mesilased praegusel ajajärgul tootmismesi- lasse. Nad pole kõige usinamad nektarikogujad, mistõttu saagikus jääb väikeseks, ja teisalt on nende- ga töötamine suhteliselt tülikas, kuna nad on teistest mesilastest agressiivsemad. Vaatamata nen- dele asjaoludele on aretuse sei- sukohalt tegemist väga huvitava materjaliga, millega tegeletakse aktiivselt edasi. Põhiline tulipunkt nende aretuses on probleem, kui- das säilitada sellist käitumist eda- sistes põlvkondades.

Kongressi avapäeval toimus lisaks ettekannetele paneeldiskus- sioon teemal "Mesindus jätkusuut-liku tuleviku heaks". Põhiline, mida seal arutati, oli pestitsiidide ja ka herbitsiidide teema intensiiv- ses põllumajanduses - ja loomuli- kult nende mõju mesilastele ning

võiks see meetod saada läbimur- deks meevõltsingute avastamisel, sest praegu kasutatavad meetodid on kättesaadavad ka võltsingute tegijatele ja need pole kaugeltki täiuslikud. EKMÜ osaleb meetodi väljatöötamisel, varustades Malta Ülikooli Eesti mee näidistega.

Ülevaate tegid Mart Kullamaa ja Tago Holsting

teistele tolmeldajatele. Viimast käsitleti ka mitmes ettekandes. Eriti huvitav oli Geoff Williamsi ettekanne, kus ta analüüsis neo- nikotinoidide mõju mesilasema- de tervislikule seisundile. Antud kontekstis on uuritud palju töö- mesilasi, kuid mesilasemad on jäetud kõrvale. Põhiline postulaat antud ettekandes oli see, et mesi- lasi ja ka mesilasemasid ei mõju- ta üksikud stressorid, vaid nende sünergiline koosmõju. Selgus, et pärast neljanädalast mõjutamist neonikotinoididega kaotasid poo- led katselastest emadest mune- misvõime. Neonikotinoidid mõju- tasid ka mesilasemade paarumiste arvu, mis oli kontrollgrupiga võr- reldes oluliselt väiksem. Selliselt väheneb mesilaspere geneetiline mitmekesisus, mistõttu halveneb ka mesilaspere vastupanu stresso- ritele. Lisaks mesilasemadele uuri- ti ka leski ning selgus, et peredes, kus oli kõrge neonikotinoidide tase, elasid lesed oluliselt vähem ning ka nende spermatoosidide arv oli kontrollgrupiga võrreldes oluliselt vähenenud. Seega ulatub taimekaitsevahendite mõju taru ette langenud korjemesilastest oluliselt kaugemale.

Nauditavad olid ka Ameerika Ühendriikidest Georgia Ülikoolist pärit entomoloogiapro- fessori Keith Delaplane'i loengud.

Esimene loeng käsitles mesilaspe- re kui superorganismi, mis peaks olema selge igale mesinikule või vähemalt neile, kes lõpetanud Olustvere TMK mesinduse eriala. Samas oli prof. Delaplane'i lähene- mine laiahaardeline ja seostatud nii evolutsiooni kui ka geneeti- kaga. Tema teine ettekanne oli seotud esimesega, kuid hõlmas ka mesilaste tervist ja aretuse osa selles. Samuti tõi ta palju näiteid, kus liiga palju pole hea. Näiteks kui aretada hügieenikäitumist ja minna sellega liiale, on tagajärjeks, et töomesilased eemaldavad kogu

haudme. Poliüandria rolli mesi- laspere arengus oli samuti hästi põhjalikult käsitletud. See tähen- dab, et mida suurema hulga les- kedega mesilasema paarub, seda suurem on geneetiline mitmekesi- sus ja seda tervem on pere. Tullis tagasi eelpool mainitud ekstreem- se hügieenikäitumise juurde, siis on just poliüandria see, mis ei lase antud käitumismudelitel loodu- ses tekkida, kuna väga potentsed geenid on reeglina retsessiivsed, mistõttu need ei avaldu.

Kui reedel, 11. märtsil olid kuu- lajad ja messikülalised peamiselt

VALGEVENE MESINDUSEST

26. märtsil toimus mesindus- programmi raames loeng, kus esines Valgevene mesindus- teadlane Dmitri Rahmatulin. Loengul tutvustati Eesti mesi- nikele Valgevene mesindust ja nii sealseid praktilise mesinduse kogemusi kui ka teadusuuringute tulemusi. Järgnevalt lühikokku- võtte loengul esitatust.

Dmitri Rahmatulin töötab Valgevene Puuviljakasvatuse Instituudi "Belsad" mesindusla- boratooriumi juhatajana. Ta on 7. põlve mesinik, kes on lapsepõl- vest peale elanud mesilaste keskel. Pärast ülikooli lõpetamist läks ta tööle nimetatud mesinduslabori- se, kus on praeguseks töötanud juba 14 enam kui aastat. Selle aja sisse jääb teadusuuringute põhjal dissertatsiooni koostamine ja tea- duste kandidaadi kraadi kaitsmi- ne ning laborijuhataja "troonile" tõusmine.

Mesinduslabor on praeguseks tegutsenud juba 80 aastat. Selle aja sisse jäävad ka sõja-aastad, mil laboris tööd ei katkenud. Põhiliseks tegevussuunaks kuju- nes tõuaretuslik tegevus ja mesin- dustehnoloogia edasiarendamine.

Kui ajalooliselt olid Valgevenes levinud tumemesilased, siis mesinduse tootlikkuse suurenda- miseks alustati teiste mesilasra- side laialdasema kasutamise vöi- maluste uurimist. Mesinduslabori juurde moodustati 3 eraldiasuvat tõumesilat, kus paljundati ja uuri- erinevaid mesilasrasse. Olulisele kohale tõusis kraini ja vähemal määral karpaatia mesilaste kasu- tamine, millele hiljem lisandusid buckfasti mesilased. Sealjuures arendati tugevat koostööd Poola mesindusteadlaste ja -praktiku- tega, ning osaliselt on see koostöö jätkunud tänaseni.

Paraku on Valgevene riik jätnud mesinduse tänaseks suhteliselt omapead ja hooletusse ning toetusteta. Tõumesilad on erastatud ja nende tõuaretuslik funktsioon praktiliselt lõppenud. Jätkuvalt töötab edasi ainult mesindus- labor, mida juhib Dmitri. Seal tegeletakse edasi kraini mesilaste tõuaretusega ning mesindusteh- noloogiate ja osaliselt ka tolmel- damise uurimisega. Karpaatia mesilaste tõuaretus lõpetati, kuna Taga-Karpaatiast saadav tõuma- terjal oli väga ebahütlaste ja haju-

välismaalased, siis laupäeval ja pühapäeval kogunes Malmö Clarioni hotelli palju kohalikke mesinikke. Huvi nii loengute kui ka väljapanekute vastu oli suur. Kusjuures suures saalis toimuvad loengud tõlgiti sünkroonselt ka rootsi keelde. Programmi kok- kupanekul oli arvestatud ka nn. algajate mesinikega. Loengud kevadrevisjonist, mesilas vajami- nevast inventarist jne. olid rah- vast nii täis, et paljud pidid jääma ukse taha.

Ülevaate koostas Jaanus Järva

vate tõuomadustega. Valgevene on Eestist pindala poolest 5 korda suurem ja seal elab umbes 10 miljonit inimest. Mesinduse olukorda hinnatak- se tavaliselt mesilaspere arvu järgi. Ametliku statistika järgi on Valgevenes 280 000 mesilasperet, kuid Dmitri hinnangul palju roh- kem - umbes 500 000. Põhjus, miks mesinikud ei pane küsitlusel kirja kõiki oma mesilasperesid, on Dmitri arvates riigi suhtumises mesinikesse. Kui riik mesindust mitte kuidagi ei toeta, siis ei taha ka mesinikud riigile oma tegevuse mahust täit tõtt teada anda. Vist on sarnane mõte omal kombel tut- tav ka paljudele Eesti mesinikele?

Dmitri Rahmatulini hinnangul peetakse Valgevenes umbes 50% kraini põhitunnustega, 25% buck- fasti ja 25% segaverelisi mesilasi. Valgevene keskele jäävatel suur- tel sooladel, kus inimasustus puudub, leidub veel tõenäoliselt looduslikult ka kohaliku klii- maga kohastunud tumemesilasi. Praktikas on tumemesilaste kasu- tamine nende tigiduse tõttu raske, kuid samas kasutaksid nad hästi ära kohalikke korjevõimalusi. Kui

tumemesilaste tigidust tõuaretuslikult alla suruda, siis kipub lange-ma nende haiguskindlus...

Mesilastarudest on Valgevenes kõige enam (kuni 95%) levinud Dadant-raamidega (435 x 300 mm) 16-raamilised tarud, mille peal kasutatakse poolraamilisi meemagazine. Suhteliselt väikeste peredega tumemesilase pidamise aegadel oli sellise taru suurus piisav. Aga tänapäevaste oluliselt suuremate mesilasperede korral kipuvad need tarud väikeseks jääma. See takistab meetoodangu suurendamist ja põhjustab (eriti kraini mesilastel) ka suuremat sülemlemistungi.

Keskised meesaagid Valgevene statistika andmetel ei ole suured – vaid 20–25 kg mesilaspere kohta. Mõistagi sõltub meesaagi suurus paljus korjemaast ja mesiniku nutikusest. Valgevene paremate piirkondade tublimate mesinike meesaagid ulatuvad 50–60 kg/pere tasemele. Tootmismesilates peetakse keskmiselt 100–200 mesilasperet, suu-remaind on üksikuid. Kunagised kolhoosimesilad on kõik hingusele läinud. Tänaeni on säilinud ja tegutsevad vaid 3 metsama-jandite mesilat. Mesilaste peamised looduslikud korjetaimed on metsvaarikas, metsmari ja teised metsaõied, sealhulgas metsikud pirnid jms. Põllukultuuridest saadakse häid meesaake rapsilt ja tatralt.

Kohati on laialdaselt levinud Sosnovski karuputk, mis on ka hea meetaim. Kuid karuputke mesi on kaubanduslikult kesiste omadustega – hallikas, hägune ja harjumatu lõhnaga. Sellepärast püüavad mesinikud karuputke-mett segada teiste meeliikidega, et selle mee tunnuseid ostja eest peita. Meenukkohtumine ühe Valgevene suurmesinikuga, kes kurtis, et tal seisab laos 4 tonni karuputkelt kogutud

erilise lõhnaga mett, millest ei saa kuidagi lahti.

Mesiniku tegevuse edukus sõltub mitte ainult mee tootmisest, vaid ka müügiotsusest. Valgevenes on mee turuhind elanike sissetulekutega võrreldes suhteliselt kõrge – keskmiselt 6 EUR/kg tasemel. Kauplustes on mesi veelgi kallim. Selle tõttu läheb meemüük üsna raskelt ja sageli mesiniku-ostja otsekontaktide kaudu. Mett müüakse nii turul kui mesinduskauplustes, kuid käive on aeglane. Valgevene Mesinike Ühistu “Bortnik”, mille keskus asub Soligorskis ja mis ühendab 650 mesinikku, aitab oma liikmeid mee realiseerimisel. Kuid meemüügi mahud ühistu kauplustes on tagasihoidlikud. Näiteks müüdi 100 000 elanikuga Soligorski linna mesinduskaupluses 2014. a. 50 t mett ja 2015. a. vaid veidi rohkem.

Veel mõne aasta eest oli Valgevene mesinike hulgas laialdaselt levinud kärgedega pakettperede tegemine suve lõpus, et neid järgmisel kevadel Venemaale müüa. Sellise 6 Dadant-raamiga kevadise pere hind oli 100 eurot ja turg praktiliselt piiramatult. Praegu on aga Venemaa mesinike ostusooovid seoses majanduslanguse ja rubla kursi madalusega väikesed, piiril on täiendavad veterinaarsed nõuded ja perede hind on langenud 30 euro tasemele. Seega ei tasu mesinikul pakettperesid enam müügiks toota, kuid oma mesila tarbeks siiski.

Ka Dmitri propageerib mesinike hulgas jätkuvalt juuli lõpus või augusti esimestel päevadel tugevate iduperede tegemist, et neist kujuneks järgmise kevade korjepereid. Ühe meetodina moodustatakse kunstpere 3 haudmekärje ja 1–2 söödakärje ning 2 kärjepõhja-ga, kuhu lisatakse piisavalt palju mesilasi ja paarunud ema. Kuna meekorje on selleks ajaks läbi, siis

kasutatakse kunstperede tegemiseks ära n.-ö. liigsed mesilased, kellel senises peres enam tööd ei ole. Sellisele kunstpererele antakse raam-söödanõuga otsalaua taha 5 kg kandit, et õhutada kärjeehitust ja noorte talvemesilaste kasvatamist. Hiljem antakse lisaks talvesööta.

Valgevenes talvituvad mesilaspered väljas ja sisetalvitumist kasutab vaid mõni üksik mesinik. Talvepessa jäetakse kraini mesilastele tavaliselt 6 Dadant-kärge ja tugevatele peredele harva 7–8 kärge. Peame arvestama, et Dadant-kärje pindala on eesti kärjega võrreldes umbes veerandi võrra suurem ja talvitumiseks vajalik kärgede arv seega vastavalt väiksem. Kuna kasutatakse umbesid tarupõhjasid, siis on lennuava talveks täies ulatuses avatud – see tagab piisavalt hea ventilatsiooni. Dmitri propageerib mesilasperede võimalikult jahedat talvitumist, kus kärgede peal on ainult kotiriie. Ta rõhutab, et perede liiga soojalt katmine talveks “kuumutab pered üle” ja põhjustab pere rahutu talvitumise.

Dmitri on veendunud, et mesilasemad munevad kobara keskel talv läbi. Mitte küll palju – vahest ainult 3–10 muna päevas. Dmitri on talviti katseks mesilasperesid avanud ja alati kärgedel ka mõne üksiku muna leidnud. Hilissügisel ja keskjalvel, kui hauet ei ole vaja, söövad mesilased need vähesed munad lihtsalt ära ja hauet ei teki. Mis on mesilastele signaaliks, et nad jätkaksid osa mune söömata ja haudmeperiood võiks alata? Tõenäoliselt päeva pikkuse ja valge aja kestuse kasv üle teatud piiri, millele lisandub välistemperatuuri mõju. Näiteks sisetalvituse korral pimedas ja ühtlasel mõnekraadilisel temperatuuril ei alga haudmeperiood enne perede viimist välistingimustesse. Samas

aga võib väljas talvituv pere, keda talvel korduvalt häiritakse, “unustada” munad ärrituse tõttu söömata. Kui munadest kooruvad vaglad, siis neid mesilased enam ei söö, ja peres algabki enneaegne haudmeareng.

Kas mesinik saab mõjutada mesilaspere otsust alustada haudmetegevusega? Kui mesinik paneb näiteks 15.–20. veebruaril mesilaspere pesaruumile lisaks kotiriidele peale ja kõrvale sooja pesakatte, siis muutub mesilaskobara soojusrežiim. Mesilased märkavad temperatuurimuutust, samuti seda, et lennuavast paistab pika päeva tunnuseks kauem valgust, ja otsustavad alustada haudmetegevusega. Nõnda on mesinik osalenud mesilaste otsusetegemise protsessis, andes vihje, et kevad on tulekul.

Dmitri rõhutas oma esinemises mitmeti heade mesilasemade tähtsust perede arengu ja meesaagi seisukohast. Tema üks arutelu käsitles mesilasema munemisvõime seost ema vanusega. Sealjuures tõi ta esile mesindusteadlaste hinnangu, et mesilasema on parima jõudlusega umbes 7–8 kuu vanuselt. Siit tulenes ka Dmitri seisukoht, et mesilaspere järgmise aasta võimekus on parim, kui anda noor mesilasema augustikuu lõpus. Sel juhul on ta parimas munemishoos aprillismais-juunis, kui perel ongi vaja maksimaalselt hauet kasvatada, et saavutada peakorje alguseks jaanipäeva paiku peres võimalikult suur mesilaste arv. Samas võtavad mesilased emad augusti lõpus hästi vastu. Noor ema jõuab veel septembri esimeses pooles muneda talvemesilaste kasvata-miseks ka täiendava hulga hauet, ning talvituma jääb noorte mesilastega pere.

Oma loengus tutvustas Dmitri Rahmatulin Valgevenes kasu-

tatavaid võtteid mesilastele täiend- ja ergutussööda andmisel. Talvesööda valmistamisel võetakse suhkrut ja vett vahekorras 3:2. Talvesööda lisandina kasutavad mesinikud sageli koirohutõmmist, et mesilaste seedimine püsiks talvel heas korras. Kasutatakse koirohu kuivatatud ja peenestatud massi ning valmistatakse sellega 2 erinevat ekstrakti. Ühe komponendina võetakse 1 supilusikatäis koirohupulbrit, segatakse 1 klaasis külmas vees ning jäetakse seisuma. Teise komponendina võetakse 1 supilusikatäis koirohupulbrit, segatakse 1 klaasi veega ja keedetakse 10 minutit. Hiljem mõlemad komponendid segatakse ja saadud vedelikku lisatakse 50 grammi 1 liitri suhkrulahuse kohta. Kui tulemus tundub liiga kibe, võib koirohu-ekstrakti osakaalu vähendada.

Omapäraseid retsepte tutvustas Dmitri seoses kevadise ergutussööda valmistamisega. Stardisöödale lisamiseks valmistatakse tsillipipra keedust (200 grammi tsillipipart segatakse 3 liitri keeva veega) ja sellest 50 grammi lisatakse 1 liitrile suhkrulahusele (1:1). Teise variandina kasutatakse küüslaugu veetõmmist (1 suur või 2 väiksemat küüslauku purustatakse ja lisatakse 1 liitrile külmale veele ning panakse suletud purgis külmkappi mõneks päevaks valmima). Küüslauguekstrakti lisatakse 1 liitrile suhkrulahusele 30 grammi.

Valgevene mesinikud valmistavad varakevadel kasutatava mesilaste pudersööda ehk kandi ise. Tüüpiliselt võetakse kandi valmistamiseks 80 kg tuhk-suhkrut, 19 kg mett, 1 liiter vett ja 2 liitrit taimeõli (näiteks rafineerimata päevalilleõli). Õli on vajalik selleks, et kandi püsiks pehme ega tahkestuks kõvaks massiks. Osa mesinikke lisab mesilaste kevadisele pudersöödale kuni 20% oma

mesila õietolmu, et rahuldada paremini mesilaste varakevadist valguvajadust. Siinjuures peab olema kindel, et õietolm pärineb mesilast, kus ei esine ameerika haudmemädanikku. Vastasel juhul levitame pudersöödaga haigust kogu mesilas. Mõned mesinikud kasutavad lisa-valgusöödana ka pagaripärmi, kusjuures 10 kg tuhk-suhkru kohta võetakse kandi valmistamisel kuni 1 kg pärmi.

Mesilashaigustest ülevaadet andes nentis Dmitri, et nagu kõigis teistes Euroopa maades, on ka Valgevene mesinike põhiprobleem varroatoos koos viirushaigustega. Nosematoos on levinud vähemal või rohkemal määral pea kõigis mesilates, kuid ei põhjusta otseselt mesilasperede tun-tavat hukkamist. Kohati esineb ameerika haudmemädanikku.

Valgevene ühes kaguosa rajoonis on juba paari aasta vältel tugevasti esile kerkinud amöbiaas ja põhjustanud ka mesilasperede suurenemist. Varroatoosi osas püütakse mesinikke innustada, et nad jälgiksid oma mesilasperede lestasust ja teeksid siis vastavalt vajadusele õigeaegselt varroalesta tõrjet. Palju kasutatakse sünteetilisi varroatoositõrje vahendeid, mis põhiliselt pärinevad Venemaalt, näiteks Fumisani, Bipiini jt. Kasutatakse ka sipelgja oblikhapet, sealjuures ka erinevaid oblikhappe gaasistamise meetodeid ja vahendeid. Siiski esineb varroatoosi ja viirushaiguste tõttu kohati suuri talvekahjusid, mis ulatuvad kuni 30% tasemele või enamgi. Selles valdkonnas edu saavutamiseks tuleb mesinikke aina veenda ja juhendada, et nad teeksid varroatoositõrjet piisava tähelepanu ja tulemuslikkusega. Sama siin – Eestis.

Kokkuvõtte loengust koostas
Aleksander Kilk

MESILASTE ARETUSEST VEIDI TEISE NURGA ALT

Viimastel kümnenditel on Eesti Vabariigis hukkunud märkimisväärselt palju mesilasperesid. Allakirjutanu on mesilastega tuttav olnud juba 67 aastat, kuid nii suurt mesilasperede hukkumist kui viimasel kümnendil ei mäleta. On muutunud ka suhtumine mesilasperede hukkumisse. Oli aeg, kui peeti normaalseks, et talveperioodil hukkus kuni 6% peredest, siis hakati arvama, et 10% perede väljalangemine on näitaja, mille pärast ei tasu veel muret tunda, kuid kui hävib hinnanguliselt ligi kolmandik peredest, siis on viimane aeg hakata põhjusi otsima. Miks?

Kurb on tõdeda, et meie vabariigis puudub ligilähedane ülevaade mesilasperede hulgast. Hetkel on aluseks võetud Eesti Konjunktuuriinstituudi uuringu põhjal leitud mesilaspered arv. Just nimelt leitud, sest kui viimasele uuringule vastas ümmarguselt 150 mesinikku (hinnangulisest 5000-6000st), siis võib arvata, et EKI välja pakutud mesilasperede arv on samuti hinnanguline (soovitan tutvuda EKI kasutatud meetodikaga!) Niisiis on ka käesoleva kirjatüki autori välja pakutud perede hukkumine hinnanguline ja tugineb andmetele, mis on saadud suhtlemisel mesinikega ja neilt pärit andmete analüüsil. Siin jääb veel teatud "pime" ala, sest mitte kõik mesinikud ei ütle välja täit tõe perede hukkumise kohta. Eeltoodust lähtudes tuleb lähikümnenditel mesinduse arengu prioriteediks seada **perede hukkumise viimine miinimumini (mitte üle10%)**.

Mesilasperede hukkumise põhjusi on kindlasti mitmeid (parasiidid, haigused, pestitsiidid, keskkond jne.), kuid üheks peamiseks teguriks on **inimtegevus** nii kaud-

ses kui ka otseses mõttes.

Juba meie vanema põlve mesindusteadlane Arnold Päev kirjutab oma raamatus "Mesilaste haigused ja kahjurid" (1945, lk. 130), et "... **inimene** oma hoolimatu ja oskamatu käitumisega hukkab rohkem mesilasi kui võib-olla kõik silmaga nähtavad kahjurid kokku". Siinkohal tuleb märkida, et tol ajal, kui Arnold Päev neid ridu kirjutas, ei tuntud veel mitmeid mesilaste (ka silmaga nähtavaid või nähtamatuid) kahjustajaid, kellega meie põlvkonnal tuleb igapäevaselt kokku puutuda.

Alles hiljuti küsis üks tuntud mesinik sotsiaalmeedias, et kuidas küll mesilased tuhandeid aastaid tagasi ja suhtelisel lähiajal – metsamesinduse päevil kõigi vaenlastega toime tulid ja ikkagi ellu jäid? Vastus on väga lihtne: toimis halastamatu looduslik valik. Pered, kes ei suutnud neid tabanud haigustega toime tulla või kahjureid tõrjuda, hävisid. Jäid järele tugevamad, vastupidavamad ja taastumisvõimelised. Kui aga mesilaste ellu sekus end looduse krooniks nimetatav inimene ja tõi mesilased ära nende loomulikust keskkonnast – metsast, hakkas mesilaste käsi (tiib?) halvasti käima. Pakktarude kasutuselevõtt tähendas seda, et inimene (mesinik?) sai mesilaste ellu aktiivselt ja otsustavalt sekkuda. Vanemast mesindusalasest kirjandusest on teada, et sügisel meevõtmise ajal kergitas mesinik oma aias olevaid pakktarusid ja rüüstas mee saamise eesmärgil just kõige produktiivsemad pered. Alles XIX sajandi alguses hakati tänu mitmetele mesindushuvilistele kirikuõpetajatele (Karl-Ernst Berg jt.) propageerima mee võtmist "mõistlikul moel" – see tähendas: mesilaspe-

resid hävitamata. Paraku sai see teoks alles raamtarude kasutuselevõttuga. Raamtarude eelsel perioodil (u. 200-250 aastat) tegi inimene mesilaste seas negatiivset valikut, kusjuures meevõtmise käigus hävitati just parimad pered.

Nagu eespool juba mainitud, on mesilasperede hukkumise põhjusi palju, kuid on üks valdkond, millesse inimene (mesinik) saab aktiivselt ja arukalt sekkuda. See on **mesilaste aretus**. Aretuse käigus saab välja selgitada pered, kes on vähem vastuvõtlikud haigustele, kes ei reageeri talvistele temperatuurikõikumistele ja kes on paremini kohastuvad põllumajanduses ja keskkonnas toimuvate muutustega (rohu- ja üleniitmine mesindusele ebasobival ajal, monokultuurid, muutliku ilmastikuga talved jne.)

Aretuse tähtsust on mõistnud mitmed mesinikud ja püüdnud seda ka praktiliselt teha, kuid tundub, et nende (aretajate) jõupingutused piltlikult öeldes "pihustuvad", ega kannu soovitud vilja.

Tundub, et aretajate pingutused jooksevad suures osas tühja just sellepärast, et meil puudub aretuses süsteem (Toots ütles, et **sistem**). See tähendab, et olemasolevat (või saadud) aretusmaterjali jaotatakse ja levitatakse juhuslikult, "pihustatakse" laiali mööda vabariigi mesilaid, mistõttu mitmedki väärtuslikud liinid võivad pikapeale lihtsalt kaduma minna, s.t. taandareneda või kohaliku genofondi mõjul kaduda.

Tundub, et ka mesilaste aretuse teoreetiliste alustega on üsna vabalt ringi käidud. Nii pannakse (Mesinik nr. 53, juuli 2009) aretusmeetodid ja ristamismeetodid kõik ühise nimetaja alla.

Pisendamata ristamise tähtsust mesilaste aretuses, pean mõnema, et kuigi ristamine on üks aretusmeetoditest, ei saa seda võrdustada puhasaretusega, nagu võib välja lugeda infolehe eespoolnimetatud artiklist. Õigem olnuks jagada aretusmeetodid järgmiselt: a) puhasaretus ja b) ristamine. Ristamine omakorda hõlmab ristamismeetodeid, nagu vältav ristamine, sisestav ristamine, vaba (mitte metsik!) ristamine ja tarberistamine.

Olgu nimetatud meetodite klassifitseerimisega kuidas on, kuid ei saa mööda minna faktist, et aretusmeetodite hulgast on välja jäänud (jätud) üks väga oluline meetod, s.o. **valik**. Saadud ristandite seast teadliku valiku tegemine on üks olulisemaid meetodeid, saamaks soovitud tulemust.

Järelikult tuleks aretussüsteem üles ehitada järgmiselt: a) paaride valik; b) ristamine; c) ristandite hindamine ja valik.

On teada, et saadud ristandid hakkavad juba II põlvkonnas lahknema (Mendeli seadus). Ja kui need ristandid satuvad mõne teise genofondi levikualasse, kaotavad nad juba II-III põlvkonnas sisuliselt oma geneetilise väärtuse, ja aretajate töö jookseb liiva.

Keegi omal ajal hästituntud suurmees (kelle nime siinkohal ei ole poliitiliselt sobilik nimetada) on öelnud, et inimesel, kes ainult kritiseerib, kuid ei tee ühtegi ettepanekut, ei maksa üldse sõna võtta. Selle vältimiseks püüan teha ka mõned ettepanekud mesilaste aretuse tulemuslikkuse parandamiseks. Siinkohal tuginen tuntud mesindusteadlase professor Hans Ruttneri (1919-1979) soovitudele ja kirjapandule.

Eespool toodud väide, et meil hukub igal talvel (ja mitte ainult talvel) ligikaudu 1/3 mesi-

lasperedest, tugineb keskmistele näitajatele. Samal ajal on meil mesilaid, kus juba aastaid on perede väljalangemine väga väike (alla 5-10%) ja meetoodang vabariigi keskmisest tunduvalt (üle 2x) suurem. See on mesilaste aretustöö suur potentsiaal, et mitte ütelda otsustav tegur.

Kõigepealt tuleb üles leida need mesilad (mesinikud), kes aastakümnete pikkuse teadliku valiku (sisuliselt aretustöö) tulemusena on kujundanud oma mesilas liinid, mis on nii haiguste kui ka parasiitide suhtes suhteliselt resistentsed. Nimetatud mesilastest tuleks kujundada edaspidi omamoodi aretusmesilad, kust valitud lähtematerjali hakatakse realiseerima eeskätt lähedalasuvatele (u. 15 km raadiuses paiknevatele) mesilatele. Edaspidi ka kaugematele. Miks 15 km? On üldiselt teada, et mesilast minemapääsenud sülem lendab üldjuhul 5-6 km kaugusele. On ka väiteid, et sülem võib mõnikord lennata ka kuni 15 km kaugusele. Seega on 15 km selline vahemaa, et kui mõni sülem aretusmesilast ka minema lendab, jääb ta tõenäoliselt aretusmesila piirkonda. Samal ajal on vähe tõenäone, et mõni sülem lendaks aretusmesilale 15 km kaugusele liiga ligidale ja rikuks ära aastatepikkuse aretustöö tulemused.

Kui selline asi juhtubki, on vähe tõenäone, et suhteliselt väike kohalelennanud võõrleskede arv suudaks rikkuda aastaid kestnud valiku teel saadud aretisi. Seega muutub aretusmesila keskuseks, mille ümber hakkab kujunema teatud kindlate omadustega mesilastega asustatud piirkond. Kui aretusmesila piirkonda jääbki mõni mesinik, kes ei soovi oma mesilasperesid ümber emastada, siis mõjutab pikapeale piirkonnas olev valiku teel saadud mesilaste genofond ka neid mesilaid, kuhu

ei ole aretusmesilast ametlikult emasid toodud.

Aretusmesilas tehtava valiku meetodid ei pruugi alati kokku langeda praegu olemasoleva mesilasperede hindamise ja Mesinikus nr. 53, 2009 tooduga.

Väljapakutud mooduse kasuks räägib ka see, et sisuliselt on meil tegemist väga keerulise päritoluga mesilaste ristanditega. See ongi põhjuseks, miks **valik** tuleb mesilaste aretusmeetoditest esikohale tõsta. Pean vajalikuks lisada ka veel seda, et meile – eriti lõuna poolt – sisse toodud aretusmaterjal on allakirjutanu kogemuste ja tähelepanekute põhjal väga erinev, mistõttu seda tuleb enne kasutamist põhjalikult testida. Olgu siinkohal öeldud, et ka mõned verevärskenduseks sisse toodud emad vajavad testimist, sest allakirjutanu tähelepanekud näitavad, et perede erinevused ainuüksi varroalestaga saastumise osas on enam kui kümnekordsed. Seega tuleb sissetoodud materjali meie oludes ühe aasta vältel testida ja kasutada alles siis paljundamiseks.

Niisiis mesinikud! Asugem looma aretusmesilaid ja aretuspiirkondi. Aretuspiirkondadest saavad ka aretjad tagasisidet, kuidas nende valitud (parandatud) mesilaste liinid toimivad. Kutsuda mesinikke üles tooma oma emasid nn. loodud kinnistesse paarlatesse on nii paarilaid omavate mesinike kui ka sinna emasid viinud mesinike suhtes pehmelt öeldes vastutustundetu. Selline soovitus suurendab veelkord haudme- ja teiste haiguste (kahjurite) levitamise ohtu, sest ei ole ju kindel, kas paaruma viidud emaga pereke on haigusvaba või mitte.

Piirkondlike aretusmesilate loomise idee poolt räägib ka veel asjaolu, et sissetoodud verevärskenduse negatiivne mõju ilmneb juba aretusmesilas, jõudmata

rikkuda suuremat hulka pere-dest. Lõppu veel üks väga inno-vaatiline idee. Kui sellised piir-kondlikud aretuskeskused saa-vad eluõiguse (eeldusel, et seda

ei hakka segama mõnede mesi-nike isiklikud ambitsioonid), siis peaks päevakorrale tõstma ka toetuste küsimuse. Toetada ei tuleks minu arvates mitte ainult

emadekasvatatajaid, vaid ka mesi-nikke, kes ostavad aretuskeskus-test emasid.

Antu Rohtla

MESILASPEREDE SUREMUSE KÜSIMUSTIK COLOSS 2016 TÄIDETAV ALATES 1. MAIST!

Põhja- ja Baltimaade Mesindus-nõukogu PBMN aastakonven-rentsi eelsel päeval, 27. jaanuaril 2016 toimus Helsingis mesi-lasperede talvekadude jälgimi-se COLOSSi töögrupi Põhja- ja Baltimaade esindajate koosolek. Töökoosoleku peamistest tee-madest olid muuhulgas arut-lusel:

- varroatoosivastase koostöö võimalused Põhja- ja Balti-maades, eriti COLOSSi var-roatoosi töögrupi töös;
- varroatorje strateegiad eri maades - mida teha tulevikus?
- mesilasperede talvekadude uuringu 2015/2016 korralda-mine Põhja- ja Baltimaades.

Töögrupi järgmine kohtumine leiab aset mais 2016 Soomes.

Meenutuseks: Mis on COLOSS?
Mesilaste suremus on kogu maa-ilmas muret tekitavalt kasvavas

trendis. Selle põhjuste tuvasta-miseks ja analüüsimiseks löid Euroopa ja Ameerika mesindus-eksperdid 2008. aastal võrgustiku nimega COLOSS, kus erinevates töörühmades teevad koostööd rohkem kui 350 teadlast.

COLOSSi epidemiologia töö-rühm on koostanud standardisee-ritud iga-aastase küsimustiku, et selgitada välja suremuse peamised põhjuslikud tegurid ja anda mesi-nikele säästva toimetuleku strateegiaid. Eesti mesinikel on olnud võimalus vastata küsimustikule alates 2013. aastast.

Küsimustiku lihtsamaks muutmine on töögrupi iga-aasta-ne väljakutse, seda püütakse teha nii palju kui võimalik. Samas on oluline jääda sõnastustes võimalikult selgeks ja täpseks, et oleks aru saada, mida küsitakse ning jääks võimalus saadud andmeid aastate lõikes võrrelda.

COLOSSi 2016. aasta küsimus-tikku palutakse täitma mesinike ligikaudu veerandsajast riigist, mis hõlmab pea kogu Euroopat. Selline koostöö annab võimaluse näha, kuidas mesilased Euroopa eri paigus hakkama saavad.

Loodan väga, et ka Eesti mesi-nikud ilmutavad head tahet küsi-mustiku aktiivselt täitmisel ja annavad oma panuse rahvusvahelisse uuringusse.

Nagu järgnevast tabelist sel-gub, on esimese kolme aasta küsimustikus osalemine lõpu-ni vastanute osas jäänud Eestis kesiseks. Ilmselt on põhjuseks kahtlus või selgusetus mõne küsimuse suhtes, millest alates on vastamine pooleli jäänud. Võimalusel jätkke selline küsimus vahele või leidke sellele neutraalne vastus ja palun täitke küsi-mustik kindlasti lõpuni. Nii on ka tulemus usaldusväärsem.

Aasta	Küsimustiku täitmist alustasid	Vastasid lõpuni	Talvitunud perede arv	Hukkunud perede arv	Suremuse %
2013	336	95	3333	851	25,5
2014	302	112	2994	336	11,2
2015	270	83	3107	615	19,8

Küsimustike tulemused esita-takse erinevate kanalite kaudu riikide siseselt ning iga paari aasta järel tehakse rahvusvaheline kokkuvõte osalenu riikidest laekunud andmete põhjal, et leida selgitusi erinevustele (variatsioo-nidele) mesilaste talvitumisel. See

on suur töö ja võtab palju aega. Põhja- ja Baltimaade esindajate mesilasperede talvekadude jälgimi-se COLOSS-töögrupp on leppinud kokku, et avaldab esmased tule-mused võimalikult operatiivselt, juuniku alguses, üsna kohe pärast küsimustiku sulgemist veebis.

Kutsume teid täitma 2016. aasta küsimustikku. See võimaldab meil võrrelda teie vastuseid teiste mesinike omadega. Teie andmete põhjal saame hinnata mesilasperede suremise suhtelist riski ja mesinike otsuste, näiteks varroa-toositörje, mesilasperede rände-

levimise ja kõrgede asendamise, vahelisi seoseid. Lisaks püüame kindlaks teha suremuse riski suhtelised erinevused eri piirkonda-des ja jälgida neis käimasolevaid uurimisprojekte. Te osaletegi sellises jätku-uuringus, mis lisab teie vastustele veelgi enam kaalu.

Küsimustikku on võimalik täita ka anonüümselt. Sel juhul palun kindlasti avaldada oma meiliaadress, et saaksime vajadu-sel teile infot saata ja lisaküsimusi esitada. Siinkohal juhin tähelepa-nu ka küsimusele mesila asukoha kohta. Väga oluline on õigesti vastata, millises vallas ja millise asula lähedal teie mesila paikneb. Palun täpsustage enne küsimus-tiku täitma asumist ka mesila postiindeks, seda saate teha aad-ressil https://www.omniva.ee/abi/sihtnumbrite_otsing.

Teie privaatsuse kaitseks teie isi-kuandmed kodeeritakse ja neid ei edastata kolmandatele isikutele.

Palun lugege küsimustikku tähelepanelikult ja vastake nii paljudele küsimustele kui võimalik. Oleme teile koostöö eest väga tänulikud!

Küsimustik suletakse 1. juunil 2016.

Palun pange tähele, et * tähistatud küsimused on kohustuslikud. Küsimustikku saab hakata täitma alates 1. maist 2016 ja selle lingi leiate kodulehtedelt www.mesindusprogramm.eu ja www.mesinikeliit.ee. Kui te küsimustiku linki mingil põhjusel ei leia, siis palun saatke oma e-posti aadress meile mesindusprogramm@gmail.com, saadame vajaliku lingi teile otse. <http://web.trictrac.com/servlet/trictrac?e=GdIpPI8zdPwmM8Ldiq>

Küsimustikule vastamise õnnes-tumist kinnitab järgnev lause:

Täname teid väga küsimustikus osalemise eest. Teie vastused sisestatakse COLOSSi suurde andmebaasi ja need aitavad selgitada välja talvekahjusid kogu maailmas. Tulemused avaldatakse mesindusalastes väljaannetes.

Küsimustikku täitma asudes võtke kindlasti käeulatusse materjalid, kust vajadusel kont-rollida andmeid möödunud hoo-aja mesilasperede, mesilasemade ja ravi kohta.

Ette tänades

Aivar Raudmets
Mesindusprogrammi 2013-2016 projektijuht

SIPELGHAPPE JA OBLIKHAPPE LOOMULIK SISALDUS ERINEVATES MEELIIKIDES

Varroatoositörjes kasutatakse laialdaselt sipelg- ja oblikhapet kui efektiivseid looduslikke tõr-jeaineid. Sipelghappe kasutami-ne on kõigis Euroopa Liidu riikides kasutusel juba pikka aega. Oblikhappe kasutamise lubamise üle arutleti aastaid ja selleks anti luba alles hiljuti. Üheks probleemiks hinnati oblikhappejääkide võimalikku sattumist mee hulka ning selle mõju mee kvaliteedile.

Et mesinik oskaks hinnata sipelg- või oblikhappejääkide kogunemist mette, peaks ta tead-ma nende hapete looduslikku sisaldust erinevates botaanilistes meeliikides. Saksamaal Celle Mesindusinstituudis tehakse igal aastal suurel hulgal erinevate meeproovide füüsikalise-keemilisi analüüse. Muude näitajate kõrval uuriti meeproovides ka sipelg- ja oblikhappe täpset sisaldust.

Analüüsimiseks võeti 23 leheme, 16 pärnaõiemee, 6 rapsimee ja 6 kanarbikumees proovi mesilasperedest, kus varroatoositörjeks ei olnud kasutatud sipelg- või oblikhapat. Meeproovide botaanilise päritolu täpsustamiseks analüü-siti nende meenäidiste oietolmu- ja suhkruke koostust, lisaks ka elektrijuhtivust.

Uuringu tulemused näitasid erinevate meeliikide sipelg- ja oblikhappesisalduse spetsiifilisi erinevusi. Keskmise sipelghappesisaldus meeliikides oli järgmine: lehe-mees 22,7 mg/kg, pärnaõiemees 132,6 mg/kg, rapsimees 28,5 mg/kg ja kanarbikumees 206,2 mg/kg. Analoomiliselt määratud oblikhappe loomulik sisaldus erinevates meeliikides oli: lehemees 46,8 mg/kg, pärnaõiemees 11,1 mg/kg, rapsimees 16,6 mg/kg ja kanar-bikumees 60,7 mg/kg. Suhteliselt

kõige rohkem nii sipelg- kui ka oblikhapet sisaldas kanarbikume-si. Kui üldiselt oli uuritud meeliiki-de sipelghappesisaldus oblikhappe omast kõrgem, siis lehemees puhul oli olukord vastupidine.

Uuringu tulemustest järeldati, et kuna kõigis meeliikides sisaldub teatud koguses sipelg- ja oblikhapat, ei lisandu mee koostisse var-roatoositörjel sipelg- või oblikhapp-ega uusi komponente. Samas võib mee happesus vahetult pärast var-roatoositörjet veidi kasvada, eriti kaanetatamata meekärgede korral. Mõistagi sõltub mee happesuse suurenemise määr hapete kasuta-mise meetoditest. Aja jooksul mee normaalne happesus taastub ja 1-2 nädala pikkuse ooteaja järel võib jälle südamerahuga tarust mett võtta ja kõrgedest välja vurritada.

Ülevaate koostas Aleksander Kilk

Eesti Mesinike Liit (EML) kui mesindusprogrammi vastutav täitja kuulutab välja **konkursi Eesti Mesindusprogrammi 2016-2019 (MP) projektijuhhi ametikoha täitmiseks.**

Tööülesanded:

- MP 2016-2019 meetmete ja alameetmete tegevuskavade koostamine vastavalt MP kavale, kooskõlastamine EMLi juhatusel, esitamine MP juhtkomisjonile ning kavandatud tegevuste juhtimine
- MP tegevustega seotud detailse eelarve koostamine, kooskõlastamine EMLi juhatusel, esitamine MP juhtkomisjonile ja eelarve täitmise juhtimine
- MP raames tehtavate kulutuste juhtimine kooskõlastatult EML juhatusel ja ostetud materjalide või väikevahendite jälgitava arvestuse pidamine ning vastava aruandluse korraldamine
- Tegevuskava ja eelarve täitmise osas jooksev aruandlus EMLi juhatusel või juhatusel poolt määratud kontaktisikule
- MP perioodiliste aruannete koostamine tegevuskava ja eelarve täitmise osas, kooskõlastamine EMLi juhatusel ja esitamine MP juhtkomisjonile
- MP raames tööde täitmiseks sõlmitud lepingute osas tegevuste koordineerimine

Nõudmised kandidaadile:

- Kesk- või kõrgharidus ja baastadmised mesindusest
- Eesti keele valdamine heal tasemel kõnes ja kirjas
- Inglise ja soovitatavalt veel ühe võõrkeele oskus kesktasemel koos mesindusalase sõnavara valdamisega
- Arvuti kasutamise oskus vähemalt tekstitöötuse ja tabelarvutuse tasemel
- Usaldusväärsus, hoolikus ja iseseisvus
- Hea meeskonnatöö- ja suhtlemisoskus
- Juhiluba ja isikliku auto kasutamise võimalus

CV, kandideerimisavaldus ja motivatsioonikiri-visioon MP töö korraldamisest ja arendamisest saata hiljemalt **9. maiks 2016** Eesti Mesinike Liidu aadressil J. Vilmsi 53G, 10147 Tallinn või EMLi e-posti aadressil info@mesinikeliit.ee. Otsus teatatakse 31. maiks 2016.

Mesindusprogrammi 2016-2019 sisu ja tegevuskavaga on võimalik tutvuda EMLi kontoris eelneva kokkuleppe alusel.

Info telefonil 50 29 006 (Marianne Rosenfeld) või 52 935 89 (Aleksander Kilk)

PURGISILTIDE TELLIMINE

EMLi liikmed saavad tellida oma meepurkidele silte. Kujundus on uus, kuid hind on sama. Miinimumtellimus 100 silti hinnaga 8.40.

Sildid valmivad maikuuks. Andmed saata e-kirjaga info@mesinikeliit.ee või helistada kontori telefonil 63 76 493 (teisipäeviti ja reedeti).

MESILAD JA MESILASPERED PRIA REGISTRISSE!

Nagu tavaliselt, tuleb mesinikel ka tänava kevadel kanda 15. maiks PRIA mesilate registrisse oma mesila mesilasperede arv pärast talvitumist 1. mai seisuga. Seda saab teha e-PRIA veebirakenduse kaudu või maakondliku PRIA teenindusbüroo ametnike abil.

Kui mesinik ei ole oma mesilat seni veel PRIAs registreerinud, tuleks seda nüüd kevadel maikuuks teha. Mesila esmane registreerimine, kus fikseeritakse ka mesila asukoha koordinaadid, saab toimuda PRIA maakondlikus büroos või e-PRIA kaudu.

Miks mesilat registreerida? Registrisse kantud andmete ja

vastava mesilate kaardirakenduse alusel on võimalik jälgida ja ära hoida ohtlike mesilashaiguste võimalikku levikut haiguskoolest teistesse mesilatesse. Samuti võimaldab registreeritud mesilate kaart taimekaitsetööde tegijatel märgata mesilaid oma põldude lähedal ja vältida nende mesilaste kahjustamist. Kui jõustub maaeluministeeriumi lubadus hakata maksma mesilasperede pidamise toetust, siis on ka selle toiminguga aluseks PRIA registri andmed.

Teisest küljest on mesila registreerimine PRIAs mesinikule seadusega ette nähtud kohustus.

Praegu pole paljud mesinikud oma mesilaid veel PRIA registrisse kandnud. Samas pole põhjust karta, et mesilad sattuksid pärast registreerimist VTA või teiste ametkondade erilise tähelepanu alla – seda kinnitab ka registrisse kantud mesilate omanike praktiline kogemus.

Järgnevas tabelis kajastub PRIA registrisse kantud mesilate ja mesilasperede arv maakondade kaupa. Kas Sinu mesila ja mesilaspered on juba nende hulgas? Võrdluseks on toodud mesilate ja mesilasperede arv 2001. a. põllumajandusloenduse andmetel.

Maakond	Mesilasperede arv		Mesilate arv	
	PRIA register 01.05.2015	PM loenduse andmed 2001*	PRIA register 01.05.2015	PM loenduse andmed 2001*
Harjumaa	1 544	3 016 +	155	360 +
Hiiumaa	486	1 016 +	59	103 +
Ida-Virumaa	760	1 256 +	65	197 +
Jõgevamaa	1 017	2 348 +	118	481 +
Järvamaa	1 056	1 380 +	88	213 +
Läänemaa	839	2 227 +	72	283 +
Lääne-Virumaa	2 743	3 071 +	276	376 +
Põlvamaa	848	2 389 +	90	420 +
Pärnumaa	2 747	4 233 +	187	493 +
Raplamaa	1 056	2 164 +	150	313 +
Saaremaa	2 337	2 798 +	246	350 +
Tartumaa	2 548	3 105 +	174	576 +
Valgamaa	1 141	2 450 +	131	323 +
Viljandimaa	1 045	3 200 +	126	432 +
Võrumaa	1 359	2 478 +	140	523 +
				360 +
Kokku registris	21 976	37 131 + 14 075*	2 077	5 443 + 2 182*

* Põllumajandusloenduse andmetel **põllumajanduslikes** majapidamistes. Sellele lisandus täpsustatud andmetel Eestis kokku 2 182 **kodumajapidamise** mesilas 14 075 mesilasperet, kuid maakondlikku jaotust nende andmete osas kahjuks ei ole.

Aleksander Kilk

EELTEADE

EESTI MESINIKE SUVINE TEABEPÄEV TOIMUB HAAPSALUS

Eesti mesinike suvine teabepäev toimub laupäeval, 30. juulil 2016 Haapsalu Kultuurikeskuse ruumides Posti 3.

Õppe- ja teabepäevade korraldamist toetab Euroopa Liit Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 01.09.2013–31.08.2016 kaudu.

Loengutest osavõtt on tasuta. Lõunasöök, kohvi- ja teepausid on tasulised. Vajadusel palume kaugemalt tulijatel öömaja aegsasti broneerida, kuna suvel võib majutuskohtade saamisega olla raskusi.

Teabepäeva kava on koostamisel. Täpsem info avaldatakse juunis 2016 mesinduse veebilehtedel ja Mesiniku juunikuu numbris ning 14. juulil ilmuvas Maalehes.

Kui teil on ettepanekuid või soove teabepäeval käsitletavate teemade osas, palume need saata **HILJEMALT 15. maiks** e-posti aadressile mesindusprogramm@gmail.com. Võimaluse korral püüame nendega arvestada.

Palume jälgida infot veebis:

- www.mesindusprogramm.eu
- www.mesinikeliit.ee

Täpsem info: Aivar Raudmets, tel. 53 41 40 67

EESTI MESINIKE LIIDU SUVEPÄEV

OODATUD ON KÕIK MESINIKUD, OLENEMATA ORGANISATSIOONI KUULUVUSEST!

Eesti Mesinike Liidu traditsiooniline suvepäev toimub reedel, 29. juulil 2016 Haapsalus. Ööbimine Päeva Villas Lai t. 7 (www.paevavilla.ee). Kohti on 37.

Suvepäevast osavõtt on tasuline ja programm täpsustub juunis.

Täpsemat infot saab jälgida veebis aadressil www.mesinikeliit.ee või küsida EMLi tegevjuhilt Marianne Rosenfeldilt telefonil 50 29 006 või meili teel: mesilaspere@gmail.com. Majutuskohtade broneerimine EMLi tegevjuhi kaudu on alanud. Kõik ettepanekud suvepäeva korraldamiseks on oodatud.

PIIRKONDLIKE SELTSIDE/SELTSINGUTE ÕPPE- JA TEABEPÄEVAD MAIS-JUULIS 2016

Õppe- ja teabepäevade korraldamist toetab Euroopa Liit Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 01.09.2013–31.08.2016 kaudu. Osavõtt on tasuta.

Vastavalt koostatud kavale toimuvad 3. programmiaasta II poolaastal järgmised piirkondlikud õppe- ja teabepäevad:

HARJUMAA

Tallinna Mesinike Seltsi mesinike õppe- ja teabepäev
Tallinnas Ehitajate tee 5 VII-315
10.05.2016 kl. 17.30

- Apiteraapia.
Lektor Julia Volkova
**Maire Valtini mesilas Lääne-Virumaal Vinni val-
las Inju külas**
14.06.2016 kl. 17.30

- Varroatoosi ohjamine meekorje ajal.
Uute perede moodustamine.
- Meekäitlusinventari tutvustamine.

Lektor Maire Valtin

Tallinna Mesinike Seltsi mesilas (koht täpsustamisel).

12.07.2016 kl. 17.30

- Fotograafia ja meedia võimaluste kasutamine uute mesindusvõtete tutvustamisel.
Ühildame väljasõiduga mesilasse.

Lektor Argo Argel

Info: Erki Naumanis, 51 40 710

HIIUMAA

Hiiumaa Mesinike Seltsi mesinike õppe- ja teabepäevad:

Hiiumaal Loja külas Kõrve talus (Lembit Kännu mesilas)

21.05.2016 kl. 10.00

- Praktiline õppepäev. Sülemlemine, selle vältimine. Emakasvatuse alused.

Lektor Uku Pihlak

23.07.2016 kl. 10.00

- Praktiline õppepäev mesilas. Meevõtmine, perede koondamine, ravi.
- Kogenud mesiniku nõuanded algajale.

Lektor Jüri Rebane

Info: Uku Pihlak, 50 52 736

IDA-VIRUMAA

Ida-Viru Mummu Seltsi mesinike õppe- ja teabepäev

Kohtla vallas Peeri külas

22.05.2016 kl. 10.00

- Mesindamine korpustarudes: mesilaspere kevadine areng ja laiendamine ning ettevalmistus peakorjeks.

Lektor Toomas Alt

Info: Heiki Roots, 556 333 17

PÕLVAMAA

Põlvamaa Mesinike Seltsingu mesinike õppe- ja teabepäev

**Karksi-Nuias Polli-Järve talu mesilas (ühisvälja-
sõit bussiga koos Võrumaa mesinikega)**

4.06.2016 kl. 11.00

- Suvised tööd mesilas, perede laiendamine, vaatlused mesilas.

Õppepäevade teemade ja lektorite valikus võib ette tulla muudatusi. Muudatustest tuleb ette teatada hiljemalt 2 nädalat enne õppepäeva toimumist Eesti mesindusprogrammi projektijuhile, e-mail: mesindusprogramm@gmail.com või telefon 53 41 40 67.

- Mesilasperede ettevalmistus peakorjeks ja emade kasvatamine.

Lektor Antu Rohtla

NB! Osalemine ainult eelregistreerimise alusel, kuni 15 osalejat Põlvamaalt!

Info: Ulvi Ajalik, 5660 80 28

PÄRNUMAA

Pärnumaa Mesinike Seltsingu mesinike õppe- ja teabepäev

Tori vallas Selja külas Mesila talus

2.07.2016 kl. 10.30

- Mesilasemade kasvatamine väikemesila tarbeks.

Lektor Vahur Talimaa

Info: Andres Lilleste, 566 20 100

VILJANDIMAA

Karksi-Nuia Aianduse ja Mesindusseltsi mesinike õppe- ja teabepäev

Karksi-Nuias Polli-Järve talu mesilas

14.06.2016 kl. 10.00

- Pesade laiendamine. Peakorjeks valmistumine. Sülemlemise ärahoidmine.

Lektor Antu Rohtla.

Info: Antu Rohtla, 56 61 26 22

VÕRUMAA

Võrumaa Mesinike Seltsingu õppe- ja teabepäev

**Karksi-Nuias Polli-Järve talu mesilas (ühisvälja-
sõit bussiga koos Põlvamaa mesinikega)**

4.06.2016 kl. 11.00

- Suvised tööd mesilas, perede laiendamine, vaatlused mesilas.
- Mesilasperede ettevalmistus peakorjeks ja emade kasvatamine.

Lektor Antu Rohtla

Info: Mati Urbanik, 52 90 388

NB! Osalemine ainult eelregistreerimise alusel, kuni 15 osalejat Võrumaalt!

IN MEMORIAM
EVİ SÕSTRAMÄE
16.12.1925 21.03.2016

Meie hulgast on 90 aasta vanusena lahkunud Evi Sõstramäe, paljude mesinike õpetaja ja mesinduse propageerija.

Evi Sõstramäe sündis Tallinnas 16. detsembril 1925. a. Ta lõpetas Elfriede Lenderi Tütarlaste Eragümnaasiumi ja 1950. a. Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomina. Ülikooli lõpetamise järel asus Evi Sõstramäe 1950. a. tööle Vigala Aiandus- ja Mesinduskooli õpetajana. Mesindusala õpetamist juhtis seal Eesti mesinduse üks olulisi arendajaid Herman Talts, kellest sai Evi Sõstramäele hea juhendaja ja sõber. Nii juhtuski, et Evi Sõstramäest ja Herman Taltsist said teekaaslased nii mesinduses kui ka elus.

Seoses Vigala kooli reorganiseerimisega kolisid Evi Sõstramäe ja Herman Talts 1952. a. sügisel mesinduskooliga Vigalast Rāpinasse ja 1953. a. sügisel edasi uude püasupaika Arknale. Sealses Arkna Aianduskoolis hakati aianduse eriala kõrval alates 1953. a. koolitama 2-aastase õppeajaga mesinikke.

Mesindusalaste ja pedagoogiliste oskuste täiendamiseks õppis Evi Sõstramäe 1955. a. üheaastaselt

täiendkursusel Venemaal Rõbnojes Mesinduse Zootehnikute Täiendusinstituudis. Õpingute järel sai ta mesindusagronoomi ja -pedagoogi kutse ning suunati praktikale ja tagasi õppetööle Arkna Aianduskooli. Sealset kooli mesindusharus õpetati aastatel 1953-1965 Herman Taltsi juhtimisel välja ligi 600 mesinikku, ja Evi Sõstramäe õpetajatööl oli sealjuures tähtis osa.

Pärast Arkna Mesinduskooli sulgemist 1965. a. ostsid Evi Sõstramäe ja Herman Talts Vasalemmas maja ja asutasid sinna mesila, kus jätkasid mesindusuuringutega ja mesinduse propageerimisega. Evi Sõstramäe huvitus üha enam mesilaste korjetaimedest ja fenoloogilistest vaatlustest. Samas oli tal huvisid veel mitmest erinevast valdkonnast. 1979. a. läbis Evi Sõstramäe giidide koolituse ning sai giiditunnistuse. Ta töötas pikki aastaid Tallinna Ekskursiooni- ja Reisibüroos giidi ja matkajuhina. Eesti ajaloo ja kultuuri ning vaatamisväärsuste hea tundjana oli Evi Sõstramäe korduvalt reisijuhiks ja giidiks ka mesinike gruppidele ekskursioonidel Eestimaa erinevatesse paikadesse.

Evi Sõstramäe osales aktiivselt Harju Mesinduse Seltsi tegevuses, olles seltsi liige alates 1989. aastast. Evil olid väga sügavad mesindusalased teadmised, mida ta jagas meelsasti seltsi liikmetele ja kõigile mesinikele. Harju Mesinduse Seltsi igakuulistel mesindusõhtutel, mida nimetatakse ka "Kogemuste vahetamise kooliks", oli Evi Sõstramäe sageli lektoriks. Samuti oli ta nõuandjaks ja eestvedajaks paljudel Tallinna ja Eesti mesindusüritustel.

Evi Sõstramäe olulist rolli Eesti mesinike õpetamisel ja mesinduse arendamisel hinnati kõrgelt ja 2001. a. omistati temale Aasta Mesiniku tiitel.

Eesti mesinikud jäävad Evi Sõstramäed mäletama kui aktiivset mesinduse edendajat ja mesinike ning mesilaste head sõpra.

Eesti Mesinike Liit
Harju Mesinduse Selts

MESINDUSALANE ÕPPEREIS LEEDUMAALE
14.-17. MAI 2016

Õppesõidu märksõnad:

- 6-7 erinevat mesilat (igale maitsele, mesilad kõik erineva suuruse ja suunitlusega)
- Kohtumised kohalike mesindusseltside esindajatega ja mesinikega. Üks kohtumine näiteks Leedu suurima mesilasemade kasvatajaga
- Mesindustarvikute firma "Wlara" külastamine (võimalus ostudeks)
- Ühe väiksema mesinduspoe külastamine Vilniuses
- Bussis koolitavad Maire Valtin ja Aleksander Kilk ning kõik saavad omavahel kogemusi ja infot jagada
- Ööbimised mugavates hotellides, 2-kohalised toad koos hommikusöögiga
- Soovi korral ka ühised öhtusöögid
- Bussiks Hansaliinide mugav reisibuss. Registreerimisel valitakse istekoht bussis
- Grupi suurus 30 inimest, bussis 46 kohta, seega osadel võimalik istuda üksinda pingil
- Sõit toimub marsruudil Tallinn – Jüri alevik – Pärnu – Viljandi – Ikla....
- Kui kellelegi see marsruut ei meeldi, võtke ühendust EMLi tegevjuhiga ja leiame teie autole parkimisvõimaluse ja mugava tuleku bussile
- Info telefonil 50 29 006 või e-kirjaga aadressil: mesilaspere@gmail.com
- Reisikava meie veebilehel www.mesinikeliit.ee

Soovime aprilli- ja maikuu sünnipäevalastele
õnne ja tervist!

Ülo Silm	89	26. aprill	Kalju Niinemets	78	25. mai
Sulo Lüiste	88	17. aprill	Heldur Mäger	77	25. mai
Ervin Õunapuu	84	17. aprill	Peedo Läll	77	30. mai
Kalju Korp	83	9. aprill	Mai Endla	76	5. mai
Olaf Puurits	83	27. aprill	Mati Lasn	76	12. mai
Ellen Talimets	83	27. aprill	Peeter Tamm	75	8. aprill
Heino Kostabi	83	19. mai	Aare Puis	75	19. aprill
Endel Alev	81	2. aprill	Armi Kuriks	75	5. mai
Ivar-Vello Rinne	80	18. aprill	Helmut Talu	75	27. mai
Kaljo Laursoo	80	27. aprill	Igor Valtin	65	11. aprill
Kalju Hinto	79	17. aprill	Raimund Arras	65	14. aprill
Imre Valtna	79	19. aprill	Anne Arusaar	65	14. aprill
Heldur Laumets	79	10. mai	Jaan Jürgenson	65	17. mai
Rein Ling	78	9. aprill	Andres Kiršteine	60	11. aprill
Antu Rohtla	78	17. aprill	Villu Maamägi	60	18. aprill
Endel Velberg	78	7. mai	Mare Tõnisson	60	1. mai
Leonid Kožajev	78	10. mai	Lui Rimmelg	55	18. aprill

Esi- ja tagakaane fotod: Jüri Lugus

EML ajalehe "Mesinik" järgmine number 3 (95) ilmub juunis 2016.

Kaastööd, teated ja reklaam saata aadressil: J. Vilmsi 53G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: kilk@cc.ttu.ee või linask@neti.ee.

EML kontakttelefonid: 52 93 589 (A. Kilk) või 63 764 93 (EML kontor, J.Vilmsi 53G, 10147 Tallinn; teispäeviti ja reedeti kell 10-16).

Mesindusalane teave Internetis: www.mesinikeliit.ee; www.mesindus.ee; www.mesindusprogramm.eu.

Eesti mesinduse arendamist toetab käesoleval ajal Euroopa Liit

"Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 01.09.2013 – 31.08.2016" kaudu.